

mutatnak egy irányba: *A forradalom hőse* enyhén historizáló hangneme mellett megjelenik például a *Tranzitváro* kettős – külső és belső eseményeket rögzítő – elbeszélés-technikája, vagy akár a *Földni ofszetlemezzel* összekacsintó, finom humora.

Ami mégis összeköti ezeket a novellákat, az talán egyfelől a „fordított zuhanás”, melynek eredményeképpen a hősök ezekben a szövegekben felfelé buknak és valóban hőökké válnak, másfelől pedig a már-már lírai tömörségű és szépségű mondatok, mint amilyenek például a *Tranzitváro* nyitó sorában találkozunk: „Két napja nagyapa az emlékezetbe költözött.” Többek között ezért is érdemes ismét Csender-szövegeket olvasni.

TÓTH JÓZSEF

(*Magyar Napló Kiadó, Budapest, 2010, 148 oldal, 1575 Ft*)

MÁTYUS ALIZ: *El se hagy*

Könnyed nyári olvasmányoknak tűnt. Talán a szinte zsebkönyvvé zsugorított forma vagy a Balatonpart felszabadultságot árasztó közelsége csaphatott be. Amíg olvastam, addig nem tűnt bonyolultnak, de amikor rájöttem, hogy valamit írnom kellene róla, már

gondban voltam, mert kevés a cselekmény a műben. Nem egy téma vonul végig a könyvön, hanem több dologról olvashatunk benne: valóságról és álmról, megfoghatóról és megfoghatatlanról, mély kapcsolatokról, emberi sorsokról, irodalomról, képzőművészetről, társadalmi problémákról.

Az elválasztott szövegrészek különbözőek, a könyv világán belüli utaláshálózatban mégis rengeteg kapcsolódási pont található a fejezetek között. Ezért nehéz eldönteni, hogy novellákat vagy egy regényt olvasok-e éppen. Csak második olvasásra lett világos, hogy a legfőbb összekötő közös pont Mátyus Aliz, a főhős. Szövegbeli személye azonban nem lehet azonos hús-vér énjével, mint ahogy azt többen talán félreértelmezték. Hiába saját életéből indul ki az írónő, szövegbeli énjéről az olvasotakon kívül nem tudunk semmit. Feltehetően maga Mátyus Aliz sem szeretné, ha azonosítanánk őt a főszereplővel, ezért is ír róla egyes szám harmadik személyben. Persze az elven íróntól nem lehet teljesen elvonatkoztatni a testetlent, hiszen a pusztán a nyelvben létező alakot az élő ember emlékei és sérelmei táplálják, melyeket újra-gondolva és kiírva magából megszületik az antropomorf lény.

A másik érdekes dolog az írás módja és szerkesztése. Mint már jeleztem, nem sikerült megegyez-

nem önmagammal a könyv műfaját illetően. Első olvasásra nehezen követhető a szöveg, ugyanis nem könnyű rögtön felfedezni a belső (és a könyvből kitekintő) utalás-rendszert, amely az egész mű összetartó erejét jelenti (beleértve ebbe a már említett főhősnőt is), valamint nehezíti a megértést az időben és térben való ugrálás, ami nincs mindig egyértelműen jelezve. Valahol a Mészöly-hagyományú regény és Krúdy Szindbád-novellái között áll a mű szerkesztileg; bármelyik álláspont csak értelmezés kérdése. Ha viszont nem csak én nem tudok egyértelműen állást foglalni, akkor lehetséges, hogy egy új dolog jött létre, amely a két szerkesztési mód között áll.

A mű terjedelme nem arányos az olvasási idővel, mert a szöveg önkéntelenül előhívja az olvasó meghatározó (kedves és tragikus) emlékeit, vagyis az ember mondatról mondatra elkerülhetetlenül elkalandozik emlékeiben az olvasás során. Bár gyakran úgy érzem, hogy a könyvben írtakkal nem tudok teljesen azonosulni, mert nincs annyi életpasztautom, mint a főszereplőnek, mégis izgalmas volt olvasni a közelmúlt vitás kérdéseiről szépirodalomba

ágyazva; az emlékezések helyenként magukkal hívják a Coelhotípusú bölcselkedést is. Mátyus Aliz szövegei nemcsak témájuk mélységében szépek, hanem nyelvezetükben is.

A borítón olvasható, előzőleg megjelent novellagyűjteményéről írt méltatás arra hívja fel a figyelmet, hogy ez a mű kapcsolódik az említett kötethez. Mégpedig oly módon, hogy a jelen könyv Mátyus Aliz eddigi műveinek (*Faluregény, Anya meghalt, Kígyószisz, Kőmadár Zuglóban*) folytatása. Ebből a szemszögből nézve izgalmas lehet, hogy a legújabb szövegben a főhősnő visszatér a kisvá-

rosba, valamint emlékeiben is áthelyeződik a hangsúly fiáról önmagára, megváltozik a regénybeli énhez való viszonya. Írói stílusa pedig érettebb lett, ahogy az idő múlásával szokás.

Garantáltan szeretni fogják a könyvet, akik kedvelik a kihívásokat és oda tudnak figyelni a részletekre, akik képesek nyomon követni az elejtett félmondatokkal, szavakkal jelzett hálózatrendszert, vagy akik egyszerűen csak szeretnének egy kicsit elmélkedni múltjukon, jelenükön, az élet dolgain. Mátyus Aliz műveiről több tanulmány is készült, és biztos vagyok

benne, hogy az *El se hagy*ról is fog, mert irodalmár szemmel igen érdekes olvasmány. A cím értelmezéseiről is szó esik a könyvben, de a kifejezés általános jelentéséig csak a mű végén jutunk el: „Aki nincs, és mégis van, nem hagy el. El se hagy.”

SZÁNTÓ DANIELLA

(*Orpheusz Kiadó, Budapest, 2009,*
116 oldal, 2000 Ft)

PAPP TIBOR: *Órakoletmények*

Kedvenc versem volt kamaszkoromban ez a négysoros: „milyen az az út amely elválaszt minket / azon át nyújtom tünődésem kezét / virág íródott minden egyes ujj hegyére / és az út vége egy veled együtt járó virág”. Gyakran ismételtetem magamban, és udvaroltam vele, ha megismertem egy lányt, egy elérhetetlent. Az avantgárd, a dadaizmus zsenije, Tristan Tzara írta.

Tzara és Papp Tibor még éppen találkozhattak volna, Papp 1961-ben érkezett Párizsba, miután '57-ben Belgiumba emigrált. A Sorbonne szabad hallgatója és egy friss folyóirat, a Magyar Műhely szerkesztője akkoriban, amikor az idős román mester utolsó

évét tölti a világon: '63 karácsonyán meghal. Generációs és világnézeti különbségeik ellenére (vagy pont azért) nagyszerű lett volna egy beszélgetést hallani közöttük; szerencse, hogy műveik nagyon is „beszélgetnek”, közösen hatnak az olvasóra. Tzara a dadaizmus emblemikus szerzője (bár pályája sokszínűbb egyetlen irányzat képviselőjénél), Papp Tibor pedig a magyar neoavantgárd kiemelkedő és alighanem legmarkánsabb képviselője.

Kettejük lehetséges találkozása egy nyomtatási hiba (vagy szándékos poén?) révén jutott eszembe: Papp *Órakoletmények* című kötetében azt olvashatjuk, a könyv „az ART 22-es budapesti galériában Papp Tibor vizuális költői életművét bemutató kiállítás (1910. február 26. – április 25.) alkalmából készült.” Tehát jogos a két '10-es évekből költőt egy lapon említeni!

Természetesen Papp Tibor tájékozódásai nem csupán a klasszikus avantgárd szerzőiig mennek vissza az időben; a kötet utolsó ciklusában, az *Őszi sárgák*ban a 17–18. század magyar képerköltői előtt tiszteleg. Kilenc szerzőt sorol fel Simándi Lászlótól Kemenes Egyedig, nevük szinte teljesen ismeretlen a mai olvasónak, örökségük viszont nagyon érdekes, különösen a ti-

